

Σημειώσεις Κοινοβουλευτικού Δικαίου (από τις παραδόσεις Γεραπετρίτη του εαρινού εξαμήνου 2013)

25/2/13 (εισαγωγικές παρατηρήσεις χωρίς ιδιαίτερο εξεταστικό ενδιαφέρον)

Άμεση δημοκρατία → αρχαία Αθήνα και αρχαία Χίος

Τέλος 1^{ου} π.Χ. – 12^{ος} αιώνας → η αντιπροσώπευση δεν υπάρχει ως λογική.
15^{ος} – 16^{ος} αιώνας → φεουδαρχικό σύστημα → οι φεουδάρχες αποτελούν τους ενδιάμεσους μεταξύ βασιλέα και λαού.

1215 → τομή η “**Magna Charta Libertatum**” → πρώτο κείμενο νομοθετικής φύσης μετά την αθηναϊκή δημοκρατία → Ιωάννης ο Ακτήμων → γνωμοδοτικό συμβούλιο για την επιβολή φόρων (**Μέγα Συμβούλιο**), που αρχικά αποτελείτο από ευγενείς, φεουδάρχες και ανώτερο κλήρο. Πρόκειται για μια **πρώτη ήπια αντιπροσωπευτική μορφή**. Σιγά σιγά (1285 και μετά), απαιτείται σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου, που το συνιστούν επιπλέον 2 αντιπρόσωποι από κάθε κομητεία. Σχηματίζεται έτσι σταδιακά ένα **υποδειγματικό κοινοβούλιο**, με αρμοδιότητες πέρα από τη φορολογία και με μειοψηφία των κοινών, με αποτέλεσμα όλες οι αποφάσεις να ευνοούν τις ανώτερες τάξεις. Υπάρχει δηλαδή αντιπροσώπευση, όχι όμως εξορθολογισμένος κοινοβουλευτισμός, αλλά **πλειοψηφικός**.

Περί τα 1348 → διάσπαση του κοινοβουλίου σε δύο σώματα. Στο πρώτο πλήρης ομοφωνία των ανώτερων (**Βουλή των Λόρδων**), στο δεύτερο πλήρης ομοφωνία των κοινών (**Βουλή των Κοινοτήτων**). Έτσι οι κοινοί αποκτούν **veto** και το σύστημα γίνεται **γνήσια αντιπροσωπευτικό**.

Στην Αγγλία υπάρχει το εγχειρίδιο *Magna Carta* για τη ρύθμιση του κοινοβουλευτικού βίου. Η Βουλή των Λόρδων, λόγω της αριστοκρατικής της σύνθεσης, έχει μεγαλύτερο κύρος. Η Βουλή των Κοινοτήτων (The good Parliament) έχει μείνει στην ιστορία για την αντίστασή της απέναντι στο Στέμμα.

Από το 1911 μπαίνουν στην Άνω Βουλή και μη ευγενείς. Από το 1920 υποχωρεί η ισχύς της.

Στην Ελλάδα σύστημα με δύο Βουλές υπήρξε α) το 1827 β) το 1844 και γ) το 1927

Στις ΗΠΑ η Γερουσία είναι αντιπροσωπευτική όχι του πληθυσμού αλλά των Πολιτειών. Έχει μεγαλύτερο κύρος από τη Βουλή των αντιπροσώπων.

- Επιχειρήματα υπέρ της ύπαρξης δύο Βουλών:

1. ο **αυξημένος έλεγχος**- η μία Βουλή ως **θεσμικό αντίβαρο** στην άλλη

2. **δυνατότητα εκπροσώπησης** περιφερειών, αυτοδιοικούμενων/αυτόνομων περιοχών

- Επιχείρημα κατά της ύπαρξης δύο Βουλών:
1. Το σύστημα με δύο Βουλές συνιστά **κατάλοιπο της αριστοκρατίας** και δημιουργεί ένα **αίσθημα κορπορατισμού**.

27/2/13

Αναλογία ισχυόντων σε Ελλάδα- Αγγλία:

Αγγλία → **εκλογικές περιφέρειες πολλές και μικρές**, με αποτέλεσμα να υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ εντολέα και αντιπροσώπου, αλλά και πελατειακές σχέσεις. Τίθεται όμως και ζήτημα αντιπροσώπευσης σε συνολικό επίπεδο. Το **εκλογικό σύστημα** στην Αγγλία είναι **έντονα πλειοψηφικό** και λειτουργεί ο **δικομματισμός**.

-Από εδώ μέχρι το τέλος της συγκεκριμένης παράδοσης, δώστε προσοχή, είναι **SOS-**

Στην Ελλάδα το μόνο άμεσα νομιμοποιούμενο από το λαό όργανο είναι η **Βουλή**. Εξ αυτού του λόγου η Βουλή απολαμβάνει ιστορικά μια **υπεραξία** και αντίστοιχα **προνόμια**.

Η Βουλή (αντιπροσωπευτικό σώμα) έχει κατά το Σύνταγμα διπλή λειτουργία: **νομοθετικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες**

Βέβαια η Βουλή δεν είναι κατά κυριολεξία και νομική ακριβολογία νομοθετικό όργανο α) διότι αυτό είναι κατά το Σύνταγμα σύνθετο (Βουλή και Πρόεδρος της Δημοκρατίας) β) διότι έχει ως βασικό ρόλο ΚΑΙ τον κοινοβουλευτικό έλεγχο

ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΒΟΥΛΗΣ → SOS

αυτονομία= η αρμοδιότητα ενός οργάνου να θέτει το ίδιο τους κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας του

αυτοδιοίκηση= οικονομική (ίδιος προϋπολογισμός) και διοικητική (υπηρεσιακή οργάνωση) αυτοτέλεια, που καθορίζονται από υφιστάμενους έξωθεν κανόνες.

Για να δράσει κανονιστικά οποιοδήποτε διοικητικό όργανο ή νομικό πρόσωπο, χρειάζεται **νομοθετική εξουσιοδότηση** (εκτός αν απολαύει αυτονομία). **Στο σύστημά μας η Βουλή είναι το μόνο όργανο που απολαύει αυτονομία** → άρθρο 65§1 Σ. (βλ. +άρθρο 26). Στον **Κανονισμό της Βουλής** εγκολπώνεται η **αρχή της αυτονομίας της Βουλής**.

Κανονισμός της Βουλής (στο εξής KB)

- Δεν εκδίδεται με την τυπική νομοθετική διαδικασία.

Στάδια τυπικής νομοθετικής διαδικασίας:

A) νομοθετική πρωτοβουλία (από τη Βουλή ή την κυβέρνηση)

B) Βουλή

Γ) Πρόεδρος της Δημοκρατίας (στο εξής ΠτΔ) → έκδοση και δημοσίευση

έκδοση: τεχνικός νομικός όρος (*terminus technicus*), με ειδική νοηματοδότηση (ιστορική / υποκειμενική ερμηνεία). Είναι ο **έλεγχος ταυτοποίησης και συνταγματικότητας** (τυπικός ΚΑΙ ουσιαστικός σύμφωνα με την ιστορική ερμηνεία, δηλαδή **πλήρης**).

Η αρμοδιότητα είναι υποχρεωτική για τον ΠτΔ από το άρθρο 50 Σ. (βλ. + άρθρο 49). Ειδικά ως υπέχει ευθύνη από παραβίαση εκ προθέσεως του Συντάγματος.

Εκ της αδράνειας του ΠτΔ να αναπέμψει, προκύπτει μια (συνταγματική) **συνθήκη του πολιτεύματος**, όχι όμως και συνταγματικό έθιμο, γιατί αυτό μπορεί να είναι μόνο συμπληρωματικό και όχι καταργητικό του νόμου (κάτι τέτοιο θα ανέτρεπε την ισορροπία των πηγών του δικαίου). Η συνθήκη αυτή του πολιτεύματος προκύπτει από τη δικαιοπολιτική (έλλειψη άμεσης λαϊκής νομιμοποίησης) και όχι από τη συνταγματική θέση του ΠτΔ. Το Σύνταγμα δηλαδή αναγνωρίζει στον ΠτΔ τη δυνατότητα αναπομπής, το γεγονός όμως ότι ο τελευταίος δεν νομιμοποιείται άμεσα (δεν εκλέγεται από το λαό), τον αποδυναμώνει έναντι της κυβέρνησης και της Βουλής, γι' αυτό και κατά συνθήκη δεν προβαίνει στο «διάβημα» της αναπομπής.

Σε αντίθεση με τον ΠτΔ, ο δικαστής ελέγχει μόνο την ουσιαστική συνταγματικότητα → άρθρο 93§4 Σ. (βλ. + άρθρο 100§1 ε)

Όσον αφορά το ζήτημα τήρησης της διαδικασίας παραγωγής των νόμων, η Βουλή ουσιαστικά αυτοελέγχεται.

4/3/13

Περιορισμοί της αυτονομίας της Βουλής:

α) **γενικοί**

β) **ειδικοί** → Πρόκειται για ειδικές ρυθμίσεις της κοινοβουλευτικής ύλης, από τις οποίες ο KB δεν μπορεί να αποκλίνει. π.χ. άρθρο 67 Σ.

Ανάλυση:

α) άρθρο 65 Σ. → καθιερώνει την αυτονομία της Βουλής. **Γενικός περιορισμός** στην αυτονομία, η **ελεύθερη και δημοκρατική λειτουργία** του σώματος.

ελεύθερη λειτουργία = να μην επιδέχεται εξωτερικούς περιορισμούς/ έξωθεν παρεμβάσεις

δημοκρατική λειτουργία =

1. σεβασμός στην αντιπροσωπευτικότητα (οι συσχετισμοί δυνάμεων θα πρέπει να διατηρούνται σε κάθε ήσσονα κοινοβουλευτικό σχηματισμό) και την πλειοψηφία (μη νόθευση της λαϊκής εντολής)

2. διαφύλαξη των δικαιωμάτων της μειοψηφίας π.χ. δυνατότητα κατάθεσης πρότασης νόμου. (Ακριβολογώντας, πρόκειται για «προνομίες» της μειοψηφίας, που έχουν μεγάλη σημασία στον κοινοβουλευτικό έλεγχο).

Το κράμα των παραπάνω υπό 1. και 2. στοιχείων δημιουργεί **έλλογο κοινοβουλευτισμό**, σε αντιδιαστολή προς τον **πλειοψηφικό κοινοβουλευτισμό** (στρεβλή μορφή).

Άλλο δικαίωμα μειοψηφίας: η σύσταση εξεταστικών επιτροπών

3. διασφάλιση ατομικής συμμετοχής βουλευτών / αρχή της ατομικής έκφρασης των βουλευτών

- ατομικός λόγος
- συμμετοχή όλων σε κοινοβουλευτικές επιτροπές
- ατομική πρόταση νόμου
- ανεύθυνο / ακαταδίκτο

4. αρχή της διαφάνειας και της λογοδοσίας

- δημοσιότητα συνεδριάσεων
- κανάλι της Βουλής
- site Βουλής
- πρακτικά συνεδριάσεων

Ο Κανονισμός της Βουλής πρέπει επομένως να σέβεται α) το Σύνταγμα και β) την ελεύθερη και δημοκρατική λειτουργία της Βουλής.

νομική φύση του KB →

- Παλιά άποψη: Δεν πρόκειται για νόμο (που είναι γενικός και αφηρημένος, δεν προσωποποιείται και έχει εξωτερικές συνέπειες) αλλά προσομοιάζει σε καταστατικό σωματείου → σωματειακή θεωρία

Συνέπειες αυτής της άποψης:

1. δεν μπορούσε να καταταχθεί ο ΚΒ στην πυραμίδα των κανόνων δικαίου
 2. δεν υπέκειτο σε δικαστικό έλεγχο, διότι ό,τι αποφαιζόταν παρέμενε στο σώμα, δεν είχε επενέργεια στον έξω κόσμο. Έτσι όμως παραβλέπεται ότι το νομοθετικό προϊόν έχει συνέπειες για τον έξω κόσμο (π.χ. επιβολή υποχρεώσεων)
- Νεώτερη θεωρία: Ο ΚΒ αποτελεί σύνολο γνήσιων, γενικών και αφηρημένων κανόνων δικαίου, που ισχύουν έναντι πάντων → κανονιστική θεωρία

Ο ΚΒ δεν μπορεί όμως να ταυτιστεί με τον τυπικό νόμο λόγω: 1) διαφορετικής διαδικασίας παραγωγής (π.χ. ελλείπει το σύννηδες νομοθετικό όργανο). Πρόκειται, σύμφωνα με τη θεωρία, για **aliud**, για **ιδιότυπο νόμο** (sui generis) 2) έχει πολύ συγκεκριμένο πεδίο εφαρμογής, μπορεί να ρυθμίσει ΜΟΝΟ την κοινοβουλευτική διαδικασία.

Πού κατατάσσεται ο ΚΒ στην ιεραρχία των κανόνων δικαίου;

Κατατάσσεται στο ίδιο επίπεδο με τον τυπικό νόμο, χωρίς να τέμνεται με αυτόν. Άρα δεν νοείται μεταξύ τους σύγκρουση, λόγω του διαφορετικού ρυθμιστικού πεδίου του καθενός. Ο Κανονισμός είναι ένα εντελώς περιχαρακωμένο υποσύνολο της ρυθμιστικής ύλης. Ως προς το ρυθμιστικό τους πεδίο, ο ΚΒ προσδιορίζεται θετικά, ο νόμος αρνητικά. Άρα σε υποτιθέμενη σύγκρουση, αναζητείται πού ανήκει η αρμοδιότητα του ρυθμιστέου αντικειμένου.

Άρθρο 65§6 → Τα θέματα που αφορούν στο υπηρεσιακό προσωπικό της Βουλής ρυθμίζονται από τον Κανονισμό (υπάγονται δηλαδή στα θέματα που καλύπτονται από την αυτονομία της Βουλής); Με τεολογική ερμηνεία της διάταξης, ναι. Η Βουλή πρέπει να είναι ανεξάρτητη στη λειτουργία και αμερόληπτη στην κρίση της. Στον τρόπο λειτουργίας της περιλαμβάνεται ο σχηματισμός, η συγκρότηση και η οργάνωσή της, οπότε το υπηρεσιακό προσωπικό καταλαμβάνεται από το ρυθμιστικό πεδίο του Κανονισμού, από το πεδίο δηλαδή αυτονομίας της Βουλής.

Αντεπιχείρημα στο παραπάνω: η αρχή της ισότητας → δεν υπάρχει ratio που να δικαιολογεί τη διαφοροποίηση μεταξύ υπηρεσιακού προσωπικού της Βουλής και λοιπών εργαζομένων.

Υπάρχουν θέματα κοινοβουλευτικής ύλης, που από το Σύνταγμα απονέμονται στον κοινό νομοθέτη: 1) **άρθρο 86 Σ. για την ευθύνη υπουργών** (μεγαλύτερη εγγύηση η απονομή του λεπτού αυτού ζητήματος στον κοινό νομοθέτη) 2) **προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης** (άρθρο 79§8 Σ.)

Αντίστοιχα ισχύουν και για τους **συνταξιοδοτικούς νόμους**, για τους οποίους προβλέπονται ειδικές οργανωτικές δικλείδες. Οι συνταξιοδοτικοί είναι ειδικοί νόμοι, για τους οποίους προβλέπεται αυστηρή διαδικασία που περιλαμβάνει γνώμη του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί ποινή ακυρότητας.

Επιτροπή για τον ΚΒ + Πρόεδρος της Βουλής = τα δύο βασικά υποκείμενα για την τροποποίηση του Κανονισμού της Βουλής

Σε περίπτωση αμφιβολίας, μια ρύθμιση (ύλη) ανήκει στον Κανονισμό ή στον κοινό νόμο;

1^η άποψη → Λόγω της αυτονομίας της Βουλής, πρέπει να ανήκει στον ΚΒ

2^η άποψη → Λόγω του τεκμηρίου της αρμοδιότητας, πρέπει να ανήκει στον κοινό νόμο.

Τελικά, κρίσιμο κριτήριο είναι το αν με την εκάστοτε ρύθμιση εξυπηρετείται ή όχι η αυτονομία της Βουλής.

Π.χ. ΑΣΕΠ (άρθρο 103 Σ.) → η εξυπηρέτηση της αυτονομίας γίνεται δεκτή ως προς τους μισθούς, όχι όμως ως προς τα κριτήρια πρόσληψης

Οι επιλογές του ΚΒ (και κατ' επέκταση καθεαυτής της Βουλής) ελέγχονται δικαστικά;

Άρθρο 93§4 Σ. → διάταξη που εκ πρώτης όψεως αποκλείει τον έλεγχο πέρα από το περιεχόμενο. Εδώ ερείδεται η διάκριση σε ουσιαστική και τυπική συνταγματικότητα. Βλ. και άρθρο 100§1 Σ. περίπτωση ε, για την περίπτωση αντικρουόμενων αποφάσεων των ανωτάτων δικαστηρίων. Τα δύο αυτά άρθρα αποτελούν τη θεωρητική βάση της έλλειψης τυπικού ελέγχου συνταγματικότητας στην Ελλάδα.

Επίσης: άρθρο 65§6 → απαριθμεί τις εσωτερικές υποθέσεις της Βουλής, που ελέγχονται με αίτηση ακύρωσης. Άρα εξ αντιδιαστολής δεν ελέγχονται όλες οι υπόλοιπες.

Επομένως τα **interna corporis** της Βουλής δεν ελέγχονται. Ο αποκλεισμός συνάγεται ερμηνευτικά.

Λόγοι αποκλεισμού:

- 1) **διάκριση των λειτουργιών** (άρθρο 26 Σ.). Βέβαια το επιχείρημα αυτό υποχωρεί/αποδυναμώνεται, λόγω του ότι έλεγχος ασκείται στην εκτελεστική εξουσία (κυβέρνηση). Άλλωστε ο ουσιαστικός έλεγχος συνταγματικότητας, που επιτρέπεται, συνιστά βαρύτερη παρέμβαση καθώς α) αποτελεί σοβαρότερη μομφή και β) δεν θεραπεύεται.
- 2) **αυτονομία της Βουλής** (άρθρο 65§1 Σ.). Συστατικό στοιχείο της αυτονομίας είναι ο αποκλεισμός του ετεροελέγχου. Βέβαια η Βουλή, όπως και τα υπόλοιπα, είναι όργανο συντεταγμένο, άρα δεν μπορεί να παρεκκλίνει από τις συνταγματικές επιταγές ούτε ως προς τον τύπο ούτε ως προς το περιεχόμενο.

- 3) Και **δομικά ιδωμένο**, το 65§1 δεν ανήκει στο κεφάλαιο της δικαστικής λειτουργίας. Μπορεί όμως ο έλεγχος συνταγματικότητας, ως βάση και εγγύηση του πολιτεύματος, να συρρικνωθεί από μια μη ειδική διάταξη; Όχι.
- 4) Ο ΠτΔ, στην ολοκλήρωση της νομοθετικής διαδικασίας, κάνει έλεγχο, ο οποίος δημιουργεί **αμάχητο τεκμήριο** ως προς την τυπική συνταγματικότητα (ιστορική θεμελίωση από το βασιλικό θεσμό). Η θεωρία αυτή, γνωστή ως **βεβαιωτική θεωρία**, ξεκινά από τα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και φτάνει μέχρι σήμερα. Σήμερα όμως η βεβαίωση δεν έχει στην ουσία πολιτικό βάρος/δυναμική. Άρα το **αμάχητο τεκμήριο βεβαίωσης** καθίσταται **σχηματικό**.

Τελικά υπάρχει ταύτιση ελέγχοντος και ελεγχόμενου (**αυτοέλεγχος**). Υπάρχει επίσης η **ένσταση αντισυνταγματικότητας** (τόσο τυπικής όσο και ουσιαστικής) του άρθρου 100 KB, που σαν δυνατότητα αποδυναμώνεται από την έλλειψη ονομαστικής ψηφοφορίας επ' αυτής. Η Βουλή θα είχε ούτως ή άλλως αυτή την αρμοδιότητα, απλά το άρθρο καθιστά κάθε βουλευτή ατομικά υπόλογο για τη συνταγματικότητα των παραγόμενων ρυθμίσεων.

20/3/13

Προεδρείο Βουλής

- Πρόεδρος
- Αντιπρόεδροι
- Κοσμήτορες
- Γραμματείς

Εφόσον προκύψει ανάγκη, προσωρινός Πρόεδρος καθίσταται ένας από τους αντιπροέδρους της προηγούμενης Βουλής (κατά σειρά αρχαιότητας και εφόσον έχει επανεκλεγεί στην παρούσα Βουλή). Ειδάλλως επιλέγεται ως προσωρινός Πρόεδρος ο αρχαιότερος βουλευτής της παρούσας Βουλής.

Ο πρόεδρος της Βουλής και 3 αντιπρόεδροι προέρχονται από το πρώτο κόμμα. Από την αντιπολίτευση επιλέγεται ένας αντιπρόεδρος από κάθε κόμμα (συνολικά 4).

Ο αριθμός των αντιπροέδρων μεταβάλλεται, ανάλογα με τον αριθμό των κομμάτων που συγκροτούν τη Βουλή. Δεν μπορεί όμως να ξεπεράσει τους 7. Στόχος της ρύθμισης αυτής η εκπροσώπηση των μειοψηφιών.

κοσμήτορες → βοηθητικός ρόλος
γραμματείς → κρατούν τα πρακτικά

Η ψηφοφορία για το προεδρείο γίνεται ξεχωριστά και περιλαμβάνει 15 ψηφοφορίες.

Πρόεδρος Βουλής → άρθρο 65 Σ.

Αρμοδιότητες Προέδρου Βουλής:

1. **πολιτειακές**
2. **κοινοβουλευτικές**

Ανάλυση:

1.πολιτειακές αρμοδιότητες: Υπερβαίνουν τον τεχνικό χαρακτήρα της οργάνωσης και λειτουργίας της Βουλής. Π.χ. άρθρο 34§1 Σ., δημοσίευση ΚΒ, ανακοίνωση στον ΠτΔ των αποτελεσμάτων των εκλογών (άρθρο 37§4 Σ.), εκπροσώπηση Βουλής, προσυπογραφή για δημοψήφισμα σχετικά με ψηφισμένο νομοσχέδιο (άρθρο 44§2, 35§3 Σ.), ρόλος στα ειδικά δικαστήρια (κληρώνει τα μέλη), στα οποία παραπέμπονται πολιτικά πρόσωπα για παράβαση καθηκόντων.

2.κοινοβουλευτικές αρμοδιότητες: άρθρο 65§4 Σ. → η βασική κοινοβουλευτική αρμοδιότητα. Π.χ. σύγκληση Βουλής για εκλογή ΠτΔ. Άρθρο 11§1 ΚΒ → Αν και αναφέρεται, ο Πρόεδρος της Βουλής δεν έχει καταρχήν αρμοδιότητες πηγάζουσες από τον κοινό νόμο, πλην α) την ευθύνη υπουργών και β) τα προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Προβλέπεται ειδική διαδικασία για την πρόταση μομφής κατά του Προεδρείου (με πρόταση 50 βουλευτών).

- Εκλογές 6^{ης} Μαΐου 2012 → τέθηκε το ερώτημα εάν θα έπρεπε ή όχι να συγκροτηθεί Βουλή και Προεδρείο, εφόσον ήταν βέβαιη η αδυναμία σχηματισμού κυβέρνησης (υπόψιν ότι είχε προηγηθεί το προεδρικό διάταγμα που προέβλεπε τη συγκρότηση αυτής της Βουλής). Σχετικά άρθρα: 41§3 και 37§3 Σ.

1^η άποψη → Πρέπει να υπάρχει Βουλή.

2^η άποψη → Στο τελευταίο εδάφιο του άρθρου 37§3 Σ., αναφέρεται ότι ο ΠτΔ «..διαλύει τη Βουλή», **ΕΦΟΣΟΝ** αυτή υπάρχει.

Επίσης υπάρχει το επιχείρημα εκ του άρθρου 53 Σ. Το ζήτημα θα είχε όμως μικρή πρακτική διάσταση, χωρίς τη διάταξη του άρθρου 86 Σ. Μια Βουλή δύο ημερών λογίζεται ως βουλευτική περίοδος; ΝΑΙ. Έτσι ρυθμίζονται θέματα παραγραφής π.χ. υπόθεση Παπακωνσταντίνου. Ο σχηματισμός Βουλής θα οδηγούσε με τον τρόπο αυτό στη μη δυνατότητα δίωξης προσώπων εκ μέρους του βουλευτικού σώματος. Το Σύνταγμα όμως δεν μπορεί και δεν πρέπει να ερμηνεύεται με κριτήρια πολιτικού ωφελιμισμού. Άλλωστε απαιτείται ο σχηματισμός Προεδρείου, προκειμένου ο Πρόεδρος της Βουλής (στο εξής ΠτΒ) να μπορεί να αναπληρώσει τον ΠτΔ, εφόσον χρειαστεί. Καθορίζεται έτσι η σειρά αναπλήρωσης των ΠτΒ και κατ' επέκταση των ΠτΔ. Άρα δεν αρκεί η συγκρότηση Βουλής, πρέπει να συγκροτηθεί ΚΑΙ Προεδρείο. Επομένως το επιχείρημα περί αλυσιτελούς συγκρότησης (επιχείρημα κοινοβουλευτικής οικονομίας) καταρρίπτεται, καθώς από τη συγκρότηση Βουλής και

Προεδρείου εξαρτώνται πολλές συνταγματικές συνέπειες. Γιατί απαιτείται αναπλήρωση από την αμέσως προηγούμενη Βουλή; Για να υπάρχει νωπή λαϊκή αλλά και κομματική νομιμοποίηση.

27/3/13

κ. Σωτηρόπουλος → Εισήγηση με θέμα: «Εθνικό Κοινοβούλιο και Ευρωπαϊκή Ένωση»

Η Ελλάδα στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες το 1981, αβεβαιότητα ως το 1986, σταθεροποίηση το 1988 (και λόγω των κονδυλίων) και επαναφορά σκεπτικισμού από το 2010 με την είσοδο στο μηχανισμό στήριξης → άνοδος του **ευρωσκεπτικισμού**

Στην Ελλάδα το Κοινοβούλιο έχει λιγότερη ισχύ σε σχέση με άλλες χώρες και υπερισχύει η εκτελεστική εξουσία. Προσπάθεια για ενίσχυση του Κοινοβουλίου μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας, το 2007.

Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Βουλής → Περισσότερη ή λιγότερη ισχύς, ανάλογα με το κράτος. Στην Ελλάδα λειτουργεί από το 1990. Αρχικά υπολειτουργούσε. Είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο της κυβέρνησης, τη συνεργασία με ΕΕ και τα ευρωπαϊκά εθνικά κοινοβούλια, για σχέδια Κανονισμών κτλ. Υπάρχουν και επιμέρους επιτροπές. Δεν έχει υψηλό κοινωνικό κύρος. Έχει 30 μέλη κι έναν Πρόεδρο. Δεν έχει επαρκή τεχνική υποστήριξη. Από το 2008, γίνεται προσπάθεια ενίσχυσης του ρόλου της Επιτροπής (άρθρο 70 Σ. και άρθρα 30 και 41β ΚΒ) και εντονότερης συμμετοχής της Ελλάδας στο ευρωπαϊκό πολιτικό γίγνεσθαι.

Η λειτουργία της επιτροπής βασίζεται σε δύο μηχανισμούς:

1. μηχανισμός διαλόγου
2. μηχανισμός έγκαιρης προειδοποίησης

Η κοινοβουλευτική πρακτική διαφέρει ωστόσο από το θεσμικό πλαίσιο.

Σε ποιους τομείς θα μπορούσε να υπάρξει βελτίωση;

- Ως προς τις συνεδριάσεις → τόπος, συχνότητα, αυτοτέλεια, ενημέρωση της Ολομέλειας
- Ως προς τη διαχείριση των ευρωπαϊκών θεμάτων
- Ως προς τη δημοσιότητα / αντίληψη της κοινής γνώμης

Σύνοψη: Ο επιστημονικός χαρακτήρας των νομοθετημάτων, η ταχύτητα λήψης πολιτικών αποφάσεων και η αμφισβήτηση του κοινοβουλευτισμού οδηγούν σε υποχώρηση των κοινοβουλίων έναντι έναντι της εκτελεστικής εξουσίας από τα τέλη του 20^{ου} αιώνα. (Μάνεσης)

Συμπληρώσεις Γεραπετρίτη:

1. Δεν είναι εμπεδωμένη η ευρωπαϊκή πεποίθηση / συνείδηση / προσανατολισμός στην Ελλάδα
2. κοινοβουλευτική Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων → υποβαθμισμένη ως προς τη συγκρότηση και λειτουργία
3. παράδοση αντικοινοβουλευτισμού στην Ελλάδα
4. εκλογές ΕΕ → εκλογές δεύτερης τάξης

1/4/13

Σχηματισμός Βουλής

1. **κοινοβουλευτικές ομάδες** → άλλη έκφραση της κομματικής δημοκρατίας

Απολαμβάνουν οργανωτικά και λειτουργικά προνόμια.

Σύμφωνα με τα ισχύοντα στον ΚΒ → Αποτελούνται από 10 τουλάχιστον βουλευτές (ή από 5 και πάνω, αν το κόμμα συμμετείχε στις προηγούμενες εκλογές με πλήρεις συνδυασμούς στα 2/3 της περιφέρειας).

Πρόεδρος της κοινοβουλευτικής ομάδας είναι ο αρχηγός του εκάστοτε κόμματος. Επίσης ορίζονται δύο 2 ,αναπληρωτές του Προέδρου, κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι.

2. **διάσκεψη Προέδρων** → άρθρο 13 ΚΒ → Σχετικά νέος σχηματισμός, βασισμένος σε γαλλικό πρότυπο. Υπάρχει και στη Γερμανία. Μεταβαλλόμενος ο αριθμός των μελών της (ΠτΒ, εκπρόσωποι κοινοβουλευτικών ομάδων, εκπρόσωπος των ανεξάρτητων βουλευτών, πρόεδροι διαρκών επιτροπών, πρόεδρος επιτροπής διαφάνειας και θεσμών, διατελέσαντες πρόεδροι Βουλής, που στη διάσκεψη έχουν το ρόλο αντιπροέδρων). Σε αυτό το σχηματισμό, μπορεί να ανατρέπεται η αρχή της αντιπροσώπευσης.

Αρμοδιότητες: 1.οργανωτικές (ημερήσια διάταξη και συντρέχουσες με αυτές του ΠτΒ)

2.επιλογή των προσώπων που στελεχώνουν τις ανεξάρτητες αρχές (άρθρο 101Α Σ.)

Ανεξάρτητες Αρχές:

Α) αυτές που κατατείνουν στη ρύθμιση αγορών / διαχείριση χρημάτων

Β) αυτές που κατατείνουν στην προστασία δικαιωμάτων

Οι ανεξάρτητες αρχές, παρακάμπτοντας την κυβέρνηση, είναι κατευθείαν υπόλογες στη Βουλή, που τις συγκροτεί (η Διάσκεψη των Προέδρων διορίζει τα μέλη τους) και τις ελέγχει. Αυτά ισχύουν για τις συνταγματικά προβλεπόμενες αλλά και για αυτές που απορρέουν από το νόμο, όταν κάτι τέτοιο προβλέπεται. Για το διορισμό των μελών τους, απαιτείται ομοφωνία των Προέδρων. Μετά την αναθεώρηση του 2001, απαιτείται πλέον πλειοψηφία των 4/5. Στόχος της αυξημένης αυτής πλειοψηφίας είναι να στελεχωθούν οι αρχές από μέλη κοινωνικά αποδεκτά και διατρέχοντα τις υφιστάμενες κομματικές δομές. Η βασική λογική των υπερκομματικών προσωπικοτήτων έχει ατονήσει.

KB → δυνατή η ανάκληση των μελών των ανεξάρτητων αρχών

Η κατάργηση ανεξάρτητων αρχών (που γίνεται με τυπικό νόμο) είναι δυνατή, μόνο όταν αυτές απορρέουν από τυπικό νόμο. Δεν είναι δηλαδή δυνατή η κατάργηση με τυπικό νόμο συνταγματικά προβλεπόμενων ανεξάρτητων αρχών (άρθρο 138 Α ΚΒ).

Το ευρωπαϊκό δίκαιο παρεμβαίνει προς απελευθέρωση αγορών, με τη δημιουργία νέων ανεξάρτητων αρχών, που επίσης δεν μπορούν να καταργηθούν, σε τομείς όπως η ενέργεια και οι τηλεπικοινωνίες. Ακόμη και η ανάκληση μελών τους είναι δυσχερής, αφού για τις ανεξάρτητες αυτές αρχές δημιουργείται ευρύ πεδίο ανεξαρτησίας, λειτουργικής όσο και οργανικής.

Άρα: ανεξάρτητες αρχές: 1.ενωσιακές
2.συνταγματικές
3.διοικητικές

Εποπτεία: Περιοδικές εκθέσεις της Διάσκεψης των Προέδρων για το έργο των αρχών και δυνατότητα να κληθούν τα μέλη των αρχών σε ακρόαση. Όπως προειπώθηκε, δυνατή και η ανάκληση μελών.

Νόθες διοικητικές αρχές → έλεγχος από τον αρμόδιο υπουργό

3.ολομέλεια → 300 βουλευτές. Λιγότεροι μπορούν κατά βάση να υπάρξουν σε δύο περιπτώσεις: α) στην αναπλήρωση βουλευτών (ο πρώτος επιλαχών του κόμματος, ειδάλλως τοπικές αναπληρωματικές εκλογές πχ. περίπτωση καταδίκης Τσοβόλα από το ειδικό δικαστήριο), άρθρο 53§2 Σ. β)όταν ο ΠτΒ αναπληρώνει τον ΠτΔ

Αρμοδιότητες Ολομέλειας: Όλες οι αρμοδιότητες του Κοινοβουλίου. Καταρχήν εκχωρούνται, κατ' εξαίρεση είναι αποκλειστικές και δεν μπορούν να εκχωρηθούν σε άλλους σχηματισμούς της Βουλής (άρθρο 72§1 Σ.).

Το τμήμα διακοπής των εργασιών της Βουλής λειτουργεί το καλοκαίρι. Οι εργασίες της Ολομέλειας διακόπτονται κατά κανόνα στα μέσα Ιουνίου, με απόφαση του ΠτΒ. Υπάρχουν 3 τμήματα θερινής διακοπής, που λειτουργούν με το 1/3 του όλου αριθμού των βουλευτών. Στο τμήμα διακοπής εργασιών γίνεται πλήρες έργο, πλην των αρμοδιοτήτων που ανήκουν αποκλειστικά στην Ολομέλεια. Τα μέλη των τμημάτων διακοπής ορίζει ο ΠτΒ, με βάση σημειώματα των Προέδρων των κοινοβουλευτικών ομάδων. Κάθε τμήμα πρέπει να αποδίδει το συσχετισμό των πολιτικών δυνάμεων στην Ολομέλεια.

4. διαρκείς κοινοβουλευτικές επιτροπές → βασικό έργο: κοινοβουλευτικό → συζήτηση και ψήφιση νομοσχεδίων και προτάσεων νόμων. Δευτερευόντως έχουν και ελεγκτικές αρμοδιότητες. Είναι 6, με αντίστοιχη κατανομή της ύλης (καθ' ύλην κατανομή), που επιτρέπει ουσιαστική επεξεργασία της ύλης / των νομοθετικών κειμένων. Πάντοτε βέβαια η Ολομέλεια είναι εκείνη που έχει τελικά την αρμοδιότητα της ψήφισης (ή τα τμήματα διακοπής). Όταν όμως μια νομοθετική πράξη έχει ψηφιστεί από επιτροπή, η διαδικασία ενώπιον της Ολομέλειας ή του Τμήματος συρρικνώνεται σε μία ενιαία ψηφοφορία.

Πρόβλημα δημιουργείται όταν η πλειοψηφία εντός των επιτροπών είναι οριακή. Παλαιότερη προσέγγιση προέβλεπε υποχώρηση της αρχής της αντιπροσώπευσης υπέρ της ατομικής συμμετοχής των βουλευτών στις επιτροπές. Σήμερα ισχύει το αντίθετο, είτε με λιγότερα μέλη σε κάθε επιτροπή είτε με συμμετοχή ενός βουλευτή σε περισσότερες επιτροπές. Το επιμίσθιο ανέρχεται στο 1/20 του μισθού ανά συνεδρίαση.

Πιο κρίσιμες: α) εξεταστικές και προανακριτικές επιτροπές
β) επιτροπή θεσμών και διαφάνειας
γ) επιτροπή κοινοβουλευτικής δεοντολογίας

Ανάλυση:

α) Αξιολογούν τις αιτήσεις της δικαστικής αρχής για την άρση της βουλευτικής ασυλίας, που ζητούν την άσκηση ποινικής δίωξης. Κάνουν πλέον και ουσιαστικό έλεγχο και βγάζουν πόρισμα, που εισάγεται στην Ολομέλεια. Οι προανακριτικές επιτροπές ασχολούνται με θέματα ευθύνης πολιτικών προσώπων (υπουργών κτλ).

β) Ασχολείται κατά βάση με τα οικονομικά κομμάτων και πολιτικών.

3/4/13

Αποδυναμωμένη η Βουλή ως προς τον κοινοβουλευτικό έλεγχο και το νομοθετικό έργο, που έχει αποψιλωθεί.

Μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου → SOS

- **πρόταση μομφής:** Κορυφαίο μέσο, υψηλότερη βαθμίδα ελέγχου. Έχει ωστόσο άλλη φυσιολογία, όχι τόσο σχετική με τον κοινοβουλευτικό έλεγχο, όσο με την κοινοβουλευτική αρχή.
- **συγκρότηση εξεταστικών επιτροπών**

- **ερωτήσεις και επίκαιρες ερωτήσεις:** Υποβάλλονται πάντοτε γραπτά από βουλευτή σε υπουργό. Εάν δεν απαντηθούν, υποβάλλονται προφορικά (επίκαιρες) επερωτήσεις. Οι απαντήσεις (επίσης γραπτές) προετοιμάζονται από τα **γραφεία κοινοβουλευτικού ελέγχου**.
- **αίτημα για χορήγηση εγγράφων**
- **αναφορές:** Προέρχονται από τους πολίτες (προς τους αρμόδιους βουλευτές και υπουργούς) και αφορούν επίσης σε ζητήματα που ανάγονται στην πολιτική διαχείριση.

Τελικά, το ισχυρότερο μέσο κοινοβουλευτικού ελέγχου είναι οι εξεταστικές επιτροπές.

Ως προς το άρθρο 68§2 Σ. → δύο ερμηνείες:

- α) **δημοκρατική / πλειοψηφική ερμηνεία** → πλειοψηφία παρόντων ≥ 120 βουλευτών
 β) **ελεγκτική ερμηνεία** → αρκούν ψήφοι ≥ 120

Υπάρχει βέβαια και το 67 Σ., από το οποίο συνάγεται επιχείρημα υπέρ της πλειοψηφικής εκδοχής. Όμως το 68 Σ. ως ειδική διάταξη, καθιερώνει ειδική πλειοψηφία. Άλλωστε ο έλεγχος αποτελεί το κατεξοχήν προνόμιο της μειοψηφίας. Ο ΚΒ έλαβε θέση υπέρ της πλειοψηφικής εκδοχής παρ' όλα αυτά. Πλέον ο θεσμός (και με την επικράτηση της πλειοψηφικής εκδοχής) έχει γίνει αντικείμενο στρέβλωσης (**στρεβλή μορφή πλειοψηφικού κοινοβουλευτισμού**) προς έλεγχο των πράξεων της προηγούμενης κυβέρνησης από την παρούσα. Έτσι όμως, ελέγχονται μόνο παρελθοντικά γεγονότα.

Η προανακριτική επιτροπή, που έχει ρόλο ανακριτή κατά την προκαταρκτική εξέταση, δεν αποφασίζει κυριαρχικά για την άσκηση ποινικής δίωξης. Η αρμοδιότητα αυτή ανήκει στην Ολομέλεια.

Απάντηση στο αν για το ζήτημα Παπακωνσταντίνου έπρεπε να στηθούν κάλπες αντίστοιχες με τα πρόσωπα ή αντίστοιχες με τις προτάσεις → άρθρο 86§3 Σ.

8/4/13

Τακτική Σύνοδος: Γίνεται σε δήλη ημέρα (1^η Δευτέρα μηνός Οκτωβρίου) και η μόνη γι' αυτή συνταγματική πρόβλεψη είναι ότι διαρκεί 5 τουλάχιστον μήνες → άρθρο 40§1 Σ. Πάντως η συνήθης πρακτική είναι να κλείνει η Βουλή το 2^ο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου. Μετά λειτουργούν τα **τμήματα διακοπής**. Σε περίπτωση που ανακύπτει κάποιο σοβαρό πολιτικό ζήτημα (ειδικά προσδιορισμένες από το Σύνταγμα περιπτώσεις), προβλέπεται η συγκρότηση **Ειδικής Συνόδου** (η ύλη και η αρμοδιότητα της Ολομέλειας σε αυτές τις περιπτώσεις καθορίζονται από το Σύνταγμα). Πρόκειται για 4 περιπτώσεις:

- 1) άρθρο 32 Σ.
- 2) αναπλήρωση ΠτΔ → άρθρο 34§2 Σ.
- 3) άρθρο 84§1 → παροχή ψήφου εμπιστοσύνης
- 4) 48§2 Σ. → έγκριση μέτρων κατάστασης πολιορκίας

Επειδή όμως οι σοβαρές περιστάσεις είναι ανεξάντλητες, προβλέπεται διακριτική ευχέρεια του ΠτΔ να συγκαλέσει τη Βουλή εκτάκτως. Πρόκειται για την περίπτωση της λεγόμενης **Έκτακτης Συνόδου** (απροσδιόριστη στο Σύνταγμα, υποκείμενη στην υποκειμενική κρίση του ΠτΔ).

Συνήθης πλειοψηφία → άρθρο 67 Σ. → όχι μικρότερη από το $\frac{1}{4}$ του όλου αριθμού των βουλευτών = 75 θετικές ψήφοι

Όλες οι υπόλοιπες πλειοψηφίες που προβλέπει το Σύνταγμα, χαρακτηρίζονται **ειδικές ή αυξημένες**.

Το Σύνταγμα μας δεν προϋποθέτει απαρτία για να συνεδριάσει νόμιμα η Βουλή.

Άρθρο 84§6 Σ.

Άρθρο 86 Σ.

Η μεγαλύτερη ποσοστιαία πλειοψηφία απαιτείται για την ανάδειξη των μελών των ανεξάρτητων αρχών.

Πώς γίνεται η ψηφοφορία;

- με ανάταση χειρός
- δι' εγέρσεως
- ονομαστική → προσωποποιημένη ευθύνη του βουλευτή που ψηφίζει, στρεβλή πλέον ως διαδικασία π.χ. εκλογή ΠτΔ
- μυστική → σε ορισμένες περιπτώσεις και για εμπεριστατωμένο λόγο, ενώ μπορεί να επαναληφθεί η διαδικασία και δημόσια)

Νομοθετική διαδικασία

Πορεία νομοσχεδίου ή σχεδίου νόμου →

Πρώτα περνάει από την **ΚΕΝΕ** (πρώτο στάδιο) για νομοτεχνικές βελτιώσεις. Στη συνέχεια κατατίθεται στον **ΠτΒ** και ανάλογα με την ύλη πάει στην **αρμόδια διαρκή κοινοβουλευτική επιτροπή** (δεύτερο στάδιο). Έπειτα πάει στην **Ολομέλεια** (τρίτο στάδιο). Η **επιστημονική υπηρεσία της Βουλής** (τέταρτο στάδιο) ελέγχει τη συνταγματικότητα, τη συμβατότητα με το διεθνές, το ευρωπαϊκό δίκαιο, τον ΚΒ κτλ. Σε αυτήν προΐσταται ένα **επιστημονικό συμβούλιο** 11 ατόμων (εκ των οποίων 10 είναι καθηγητές Νομικής). Η απόφασή της (γνώμη) δεν είναι δεσμευτική για την πορεία του νομοσχεδίου ή σχεδίου νόμου. Η διαδικασία ενώπιον της Ολομέλειας, περιλαμβάνει κανονικά 3 στάδια: 1) **κατ' αρχήν** 2) **κατ' άρθρον** και 3) **στο σύνολο**. Πλέον όμως οι περισσότεροι νόμοι έχουν ένα άρθρο μόνον, καταστρατηγώντας έτσι το Σύνταγμα, αφού ουσιαστικά ακυρώνεται η κατ' άρθρον διαδικασία.

Όταν το νομοσχέδιο ή σχέδιο νόμου φτάνει στην Ολομέλεια, ο ΚΒ δίνει το δικαίωμα σε κάθε βουλευτή να θέσει θέμα συνταγματικότητας (τυπικής ή ουσιαστικής) του νόμου ή διάταξής του → άρθρο 100 ΚΒ.

Ψήφιση → Εξετάζεται τόσο η **συνταγματικότητα** όσο και η **σκοπιμότητα** του νόμου. Με το 100 ΚΒ το ζήτημα της συνταγματικότητας αποσπάται και αναδεικνύεται. Αν καταφασεί η αντισυνταγματικότητα, η αντίστοιχη διάταξη αποσπάται από το σώμα του νόμου.

Έκτακτες νομοθετικές διαδικασίες / Διαδικασίες ταχείας νομοθέτησης

- **επείγοντος** (λίγες συνεδριάσεις)
- **κατεπείγοντος** (μία συνεδρίαση)
- **χωρίς συζήτηση**

Τί πρέπει να συνοδεύει ένα νομοσχέδιο;

1. **αιτιολογική έκθεση** → άρθρο 74§1 Σ. → Σκοπός του νόμου μια μικρή ανάλυση καθενός από τα επιμέρους άρθρα. Η αιτιολογική έκθεση συνιστά επιπλέον εξαιρετικά ισχυρό στοιχείο ιστορικής ερμηνείας του νόμου.
2. Για τα νομοσχέδια εκείνα, που εκ της εφαρμογής τους επιφέρουν επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, απαιτείται να συνοδεύονται από **έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του κράτους**. Ο αρμόδιος υπουργός, σε συνεργασία με τον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό οικονομικών πρέπει να συντάξουν έκθεση, όπου να εξηγούν από πού θα καλύψουν τις δαπάνες → υποχρέωση πηγάζουσα εκ του 75§3 Σ.
3. Τα νομοσχέδια που απονέμουν σύνταξη πρέπει να περιέχουν α) **γνώμη του Ελεγκτικού Συνεδρείου** (πρόκειται για διοικητική αρμοδιότητα του ΕΣ). β) Σε αυτά τη νομοθετική πρωτοβουλία έχει μόνο ο υπουργός των οικονομικών. Τέλος, γ) αυτά θα πρέπει να είναι **ειδικά**, επί ποινή ακυρότητας.

Η συνδρομή των παραπάνω υπό α) και γ) στοιχείων (η γνώμη δηλαδή του ΕΣ και η ειδικότητα των νομοσχεδίων που απονέμουν συντάξεις) ελέγχεται από τα δικαστήρια, αποτελώντας τη **μεγαλύτερη απόκλιση από τα** ανέλεγκτα, λόγω αυτονομίας, **interna corporis της Βουλής**.

Άρθρο 85 ΚΒ: πρόσθετα στοιχεία → θέματα που αφορούν στην εναρμόνιση με το ενωσιακό δίκαιο (πρόσθετο υλικό για τη διαφώτιση της Βουλής). Επίσης θέματα που αφορούν στην κοινωνικοοικονομική πολιτική (αιτιολογημένη γνώμη Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, που πρέπει να αποτυπώνει τη γνώμη της κοινωνίας ως προς τις επερχόμενες νομοθετήσεις). Τέλος, από το νόμο περί καλής νομοθέτησης (ν. 4048/2012) προβλέπεται η σύνταξη έκθεσης συνεπειών.

10/4/13

Δύο βασικές αντίπαλες συνταγματικές παραδόσεις:

- υπέρ της κομματικής αυτονομίας
- κατά της κομματικής αυτονομίας

Στην Ελλάδα ένα κόμμα πρέπει απλά να ακολουθεί τους δημοκρατικούς θεσμούς, δεν ελέγχονται όμως οι εσωκομματικές του δομές. Αυτή ακριβώς είναι η έννοια της **κομματικής αυτονομίας**.

Τα πολιτικά κόμματα δεν μπορούν να διαλυθούν με δικαστική απόφαση στην Ελλάδα.

Από το άρθρο 29 Σ. κατοχυρώνεται η **δημοκρατική εξωστρέφεια** των κομμάτων, όχι η **εσωκομματική δημοκρατία** σε αυτά.

ν. 4048/2012 → περί καλής νομοθέτησης → περιέχει ρυθμίσεις που αφορούν στη μορφολογία των νόμων

- προβλέπει τη σύνταξη **έκθεσης συνεπειών** (πώς προβλέπεται ότι θα επηρεαστεί η κοινωνία και η οικονομία από την εφαρμογή του νόμου- impact assessment)
- προβλέπει την ίδρυση **Γραφείων Καλής Νομοθέτησης**
- προβλέπεται για πρώτη φορά **εκ των υστέρων αξιολόγηση του νόμου εν τοις πράγμασι**

Όμως αυτός ο νόμος ως τυπικός, δεν έχει αυξημένη τυπική ισχύ. Έχει ήδη επανειλημμένα παραβιαστεί και τελικά εκφυλιστεί.

Συνεχώς παραβιαζόμενο στους νόμους της μεταπολίτευσης το άρθρο 74 Σ.

Άρθρο 74§5 → συνταγματική πλημμέλεια με τη μεγαλύτερη εμφάνιση
→ Τα νομοσχέδια πρέπει να έχουν 1) **κύριο αντικείμενο**. Επίσης 2) **να μην περιέχουν άσχετες διατάξεις**. Η διατύπωση καταλείπει βέβαια κάποια περιθώρια στο νομοθέτη, ο κύκλος δηλαδή των επιτρεπόμενων ρυθμίσεων σε ένα νομοθέτημα είναι ευρύς, με μόνο όριο να μην είναι άσχετες.

Άρθρο 74§5 εδάφιο γ' → Πρόκειται για επιγενόμενες της κατάθεσης ρυθμίσεις, για τις οποίες επίσης ισχύει ο παραπάνω διπλός περιορισμός.

Άρθρο 74§3 → Ευνοϊκή μεταχείριση, που εξηγείται από τη φύση του βουλευτικού λειτουργήματος. Στην πράξη όμως, με έρεισμα στο άρθρο αυτό, παρακάμπτεται η Επιτροπή, αιφνιδιάζεται η αντιπολίτευση, αποφεύγονται ζητήματα συνταγματικότητας και κυρίως έτσι οι βουλευτές έχουν τον τελικό λόγο επί των νομοσχεδίων.

Η αντιφατική διατύπωση του άρθρου 74 (παράγραφοι 3 και 5) είναι λανθασμένη, θα έπρεπε να γίνεται λόγος για «αποκλειστική αρμοδιότητα της Ολομέλειας».

«Σε περίπτωση αμφισβήτησης αποφαινεται η Βουλή» → **τεκμήριο αρμοδιότητας της Βουλής** (το έχει ο λαός αλλά το ασκεί η Βουλή). Πρόσθετη αξία της διάταξης ότι αποκλείεται να επιληφθεί ο δικαστής (που δεν απολαμβάνει λαϊκής νομιμοποίησης) ή κατά άλλη εκδοχή, ότι σε περίπτωση αμφιβολίας επιλαμβάνεται ειδικά η Βουλή.

15/4/13

Πολιτικά Κόμματα

Τα πολιτικά κόμματα έχουν νομική προσωπικότητα → ν. 3023/2002

Άρθρο 29 Σ. → για τα πολιτικά κόμματα

Άρθρο 37 Σ. → για την κομματική δημοκρατία

Η συμμετοχή σε πολιτικό κόμμα συνιστά, κατά άρθρο 29 Σ., πολιτικό δικαίωμα.

Δύο οι προϋποθέσεις για την ίδρυση κόμματος:

1) **υποβολή καταστατικού** → Η οργάνωση και η δράση του κόμματος πρέπει να εξυπηρετεί τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Το καταστατικό υποβάλλεται σε έλεγχο συνταγματικότητας.

2) **200 υπογραφές** → αντισυνταγματική ρύθμιση

➤ Μπορεί να διαλυθεί ένα πολιτικό κόμμα; (SOS)

Αρχικά, η διάλυση ενός κόμματος στο όνομα της δημοκρατίας, όταν μάλιστα αυτό έχει αποκτήσει λαϊκή νομιμοποίηση, ενέχει μια εγγενή αντίφαση.

Το άρθρο 12 Σ. δεν καταλαμβάνει τα πολιτικά κόμματα, για αυτά υπάρχει η ειδική διάταξη του άρθρου 29 Σ. Το ότι το 29 δεν προβλέπει διάλυση ρητά, συνιστά επιχείρημα υπέρ της άποψης περί της μη δυνατότητας διάλυσης.

Αναλυτικά τα δύο βασικά νομικά επιχειρήματα υπέρ αυτής της άποψης:

1) Το άρθρο 12 Σ. προβλέπει δυνατότητα διάλυσης, το 29 όχι. Μάλιστα, ακριβώς επειδή πρόκειται για πολιτικό δικαίωμα, κάθε αμφιβολία θα πρέπει να επιλύεται υπέρ του δικαιώματος. Στους περιορισμούς των δικαιωμάτων δεν χωρεί αναλογία, οι περιορισμοί των δικαιωμάτων πρέπει να ερμηνεύονται στενά (**γραμματική / συστηματική ερμηνεία**).

2) Το κυβερνητικό σχέδιο Συντάγματος του '75 περιείχε σχετική ρύθμιση, την οποία ο αναθεωρητικός νομοθέτης απέρριψε (**ιστορική ερμηνεία**).

Άλλωστε, παρά τη συγκυριακή κατάσταση (συζήτηση περί θέσης της «Χρυσής Αυγής» εκτός νόμου), καλό είναι το Σύνταγμα (και η ερμηνεία αυτού) να μένει ανεπηρέαστο και ακέραιο.

δημοκρατία= πλειοψηφία

κράτος δικαίου= σεβασμός στα δικαιώματα και τη νομιμότητα

Το Σύνταγμα ενέχει αντιφάσεις ως προς τις λεγόμενες «αιώνιες διατάξεις», οι οποίες δεν επιδέχονται αναθεώρηση π.χ. μορφή πολιτεύματος.

- Μπορεί η δημοκρατία να ανατραπεί από την πλειοψηφία;
- Μπορεί το φυσικό δίκαιο να επιβληθεί στο θετικό, η ρυθμιστική δύναμη των πραγματικών γεγονότων στους θεσμούς;

Για να εγκριθεί καταστατικό κόμματος, πρέπει το τελευταίο να δηλώσει προσήλωση στο δημοκρατικό πολίτευμα. Η μη δημοκρατική εσωτερική οργάνωση ενός κόμματος επάγεται ίσως πολιτικές, όχι όμως νομικές κυρώσεις. Η εσωκομματική δημοκρατία δεν συνιστά συνταγματική επιταγή.

21/4/13

Σκοπός του συντακτικού νομοθέτη η **οικονομική ενίσχυση**, όχι η χρηματοδότηση των κομμάτων. Αυτά ωστόσο χρηματοδοτούνται.

Χρηματοδότηση:

- Τακτική
- Εκλογική
- Επιμορφωτική / Ερευνητική

Προϋποθέσεις χρηματοδότησης: Ποσοστό στις εκλογές πάνω από 1,5%, υποψήφιοι στο 70% των εκλογικών περιφερειών κτλ. Βέβαια η μία προϋπόθεση δεν αποκλείει την άλλη, ένα κόμμα μπορεί να χρηματοδοτείται διπλά εάν πληρεί περισσότερες προϋποθέσεις.

Βέβαια η διατύπωση του Συντάγματος (γραμματική ερμηνεία) φαίνεται να επιφυλάσσει το δικαίωμα σε όλα τα κόμματα. Και οι εφαρμοστικοί νόμοι πρέπει να ερμηνεύονται σύμφωνα με τις συνταγματικές επιταγές και να τις ακολουθούν. Το σωστό είναι να καθορίζεται η ενίσχυση αναλογικά, με βάση την εκλογική δύναμη των κομμάτων (όπως συμβαίνει σε άλλες χώρες) και όχι να τίθεται κατώτατο όριο.

απόφαση 3157/2007 ΣτΕ → Ο Βαλλιανάτος προσβάλλει κανονιστική πράξη και θέτει ζήτημα συνταγματικότητας του εκλογικού νόμου.

Σε άλλες χώρες υπάρχει αναλογία ανάμεσα σε κρατική και ιδιωτική ενίσχυση. Υπερσχύει δηλαδή η κρατική ενίσχυση κι έτσι επιτυγχάνεται η αμερόληπτη δημοκρατία, με την αποφυγή των ιδιωτικών εξαρτήσεων. Στην Ελλάδα ανώτατο όριο ιδιωτικής οικονομικής ενίσχυσης σε κόμμα είναι τα 15.000 € το χρόνο.

Αποκλείονται από τη δυνατότητα παροχής οικονομικής ενίσχυσης σε κόμματα:

- 1) νομικά πρόσωπα
- 2) αλλοδαποί
- 3) ιδιοκτήτες σταθμών, εντύπων κτλ.
- 4) δημόσια νομικά πρόσωπα, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, δημόσιοι οργανισμοί κτλ.

Η προβολή των κομμάτων επιτυγχάνεται με τα δημόσια μέσα (τηλεόραση κτλ.). Αυτή ρυθμίζεται στο άρθρο 15 Σ., που καθιερώνει την υποχρέωση δωρεάν προβολής προεκλογικών μηνυμάτων των κομμάτων, στη βάση της αναλογικής ισότητας. Εκδίδεται σχετική κανονιστική πράξη του υπουργού τύπου και του ΕΣΡ (Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης), που κατανέμει ακριβώς το χρόνο μεταξύ των κομμάτων. 14 μέρες πριν τις εκλογές, κατατίθενται στον Άρειο Πάγο το σήμα και οι συνδυασμοί των κομμάτων. Πρόκειται για τη λεγόμενη ανακήρυξη των κομμάτων. Αυτά δικαιούνται προβολής από την ανακήρυξη και έπειτα. Τα νεοσύστατα κόμματα παίρνουν 5 λεπτά, τα μεγάλα 500 ώρες σε prime time κτλ. Κατά σχετικής κανονιστικής πράξης προσέφυγε ο Σ. Μάνος το 2009 ενώπιον του ΣτΕ. Η πράξη κρίθηκε αντισυνταγματική. Τα κόμματα δεν μπορούν να εξασφαλίσουν/αγοράσουν περαιτέρω χρόνο προβολής. Τελικά, το κράτος ελέγχει ολόκληρο το μηχανισμό της πολιτικής επικοινωνίας → κλασσική περίπτωση κομματικού καρτέλ. Λαμβάνοντας υπόψη και το 3% που απαιτείται για την είσοδο στη Βουλή, γίνεται φανερό το πώς η επιθυμητή ανανέωση του πολιτικού σκηνικού στην πράξη ακυρώνεται ως δυνατότητα.

Η δωρεάν προβολή λογίζεται δωρεάν για το δημόσιο. Δεν είναι δηλαδή προβολή χωρίς κόστος, απλά το κόστος αυτό επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό.

Στους τηλεοπτικούς διαλόγους πρέπει να τηρείται η αμεροληψία, υπάρχει όμως σχετική ευχέρεια που βρίσκει τα όριά της στο ότι δεν πρέπει να αποκλείεται από το διάλογο κανένα κόμμα.

Περιορισμοί που επιβάλλονται στα κόμματα:

- 1) Να μην ξεπεράσουν τα προεκλογικά έξοδα το διπλάσιο του προβλεπόμενου.
- 2) Ως προς τον αριθμό των εκλογικών γραφείων.

Τα δάνεια των κομμάτων από τράπεζες αποτελούν ουσιαστικά προεξόφληση των μελλοντικών κρατικών ενισχύσεων, πράγμα που αποτελεί εκτροπή / καταστρατήγηση.

24/4/13

Εκλογικά Συστήματα= μέθοδος υπολογισμού για τη μετατροπή των ψήφων σε βουλευτικές έδρες

- **αναλογικό σύστημα** → αναλογία ψήφων-εδρών (δείκτης αντιπροσωπευτικότητας =1)
- **πλειοψηφικό σύστημα** → Ενθαρρύνει το δικομματισμό και συνεπάγεται θεσμική υποβάθμιση της αντιπολίτευσης. Γι' αυτό κι εδώ έχει ιδιαίτερη σημασία η κατοχύρωση των δικαιωμάτων της μειοψηφίας.

Τί περιλαμβάνει το εκλογικό σύστημα;

- την εκλογική δικονομία
- τις θέσεις στη Βουλή
- τις εκλογικές περιφέρειες
- τους βουλευτές επικρατείας
- το κατώτατο ποσοστό εισαγωγής στη Βουλή κτλ.

Άρθρο 54§1 Σ. → επιτυχημένη διάταξη της αποτυχημένης νομικά αναθεώρησης του 2001

Με τη ρήτρα του 3% δεν μπορούν ουσιαστικά να εκλεγούν ανεξάρτητοι υποψήφιοι, αν δεν συμπεριληφθούν σε κομματικό ψηφοδέλτιο.

Συχνά είναι τα φαινόμενα εργαλειοποίησης του εκλογικού συστήματος.

εκλογικές περιφέρειες → Σχετίζονται όχι τόσο με το εκλογικό σύστημα υπό στενή έννοια όσο με το εκλογικό δίκαιο. Αποτελούν τη βάση για τη μεταφορά των ψήφων σε βουλευτικές έδρες.

→ 50 νομοί (εκτός Αθήνα- Θεσ/νίκη), που αποτελούν 50 αυτοτελείς εκλογικές περιφέρειες.

$50 + 5 \text{ (Αττική)} + 2 \text{ (Θεσ/νίκη)} = 57$ στο σύνολο οι εκλογικές περιφέρειες, στις οποίες χωρίζεται η ελληνική επικράτεια.

- Ένα απολύτως πλειοψηφικό σύστημα στην Ελλάδα, θα είχε ως εξής: 300 εκλογικές περιφέρειες, όπου υπερिσχύει ο πρώτος υποψήφιος, ακόμη κι αν η διαφορά από τον δεύτερο ανάγεται σε μία μόνο ψήφο (FTA- First Takes it All). Ένα τέτοιο σύστημα ισχύει στην Αγγλία, γι' αυτό κι εκεί υπάρχει κραταιός δικομματισμός.
- Ένα απολύτως αναλογικό σύστημα, θα είχε ως εξής: όλη η επικράτεια αποτελεί μία και μοναδική εκλογική περιφέρεια. π.χ. 43% του εκλογικού σώματος αντιστοιχεί σε 43% των εδρών.

Όμως το Σύνταγμα κάνει λόγο για «εκλογικές περιφέρειες», άρα υπονοείται ότι αυτές πρέπει να είναι τουλάχιστον δύο.

Αναλογική ισχύει στις ευρωεκλογές.

Ο ισχύον εκλογικός νόμος είναι κατά βάση αναλογικός, με δύο παραχωρήσεις: 1) 50 έδρες πάνε στο πρώτο κόμμα εν είδει bonus 2) στη Βουλή μπαίνουν τα κόμματα που συγκεντρώνουν τουλάχιστον 3% στην επικράτεια.

Αρχικά ο Σκανδαλίδης όρισε το bonus σε 40 έδρες, ο Παυλόπουλος τις έκανε 50 και όρισε μάλιστα ότι το bonus δεν θα δινόταν αν το πρώτο κόμμα ήταν συνασπισμός κομμάτων (!). Εξ ου και ο μετασχηματισμός του ΣΥΡΙΖΑ σε ενιαίο κόμμα.

Το κατώτατο όριο του 3% για την είσοδο στη Βουλή εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στην εκλογική διαδικασία του 1990, με σκοπό τον αποκλεισμό της αυτοτελούς συμμετοχής στη Βουλή των μουσουλμάνων της Θράκης. Το 1993 η ρύθμιση προσβλήθηκε από εκείνους που έμειναν εκτός Βουλής, το ΑΕΔ (Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο) έκρινε τη ρύθμιση σωστή. Στις εκλογές του 2012, οι δυνάμεις που έμειναν εκτός Βουλής λόγω του πλαφόν του 3% αντιπροσώπευαν το 19% των έγκυρων ψήφων. Στις δεύτερες εκλογές του 2012, το ποσοστό αυτό μειώνεται στο 5% (λειτούργησε η λογική της χαμένης ψήφου). Άρα το 3% λειτουργεί στρεβλά, αποτρέποντας την ανανέωση του πολιτικού σκηνικού και ευνοώντας τις αδρανείς πολιτικές δυνάμεις.

άλλη παράμετρος αδράνειας:

- **άκυρα ψηφοδέλτια** → συλλήβδην απόρριψη του πολιτικού συστήματος
- **λευκά ψηφοδέλτια** → αποδοχή του πολιτικού συστήματος ως έχει, απόρριψη όμως των παρουσών πολιτικών δυνάμεων
- **αποχή** → κατά την πολιτική επιστήμη δεν εμπεριέχει πολιτικό μήνυμα αλλά συνιστά πολιτική αδιαφορία

→ Τα άκυρα ψηφοδέλτια δεν πρέπει να προσμετρώνται στην εξαγωγή του εκλογικού μέτρου.

→ Τα λευκά συνιστούν πολιτική άποψη που καταγράφεται συστημικά, άρα πρέπει να προσμετρώνται και κατά συνέπεια θα έπρεπε να μένει αριθμός βουλευτικών εδρών κενός.

Μέχρι το 2000, λευκά και άκυρα μετρώνταν μαζί. Πλέον καταμετρώνται ξεχωριστά και η εκλογική νομοθεσία προβλέπει πλέον την ύπαρξη λευκού ψηφοδελτίου.

➤ Προσμετρώνται όμως πράγματι τα λευκά ψηφοδέλτια στην εξαγωγή του εκλογικού μέτρου;

Σύμφωνα με πάγια νομολογία του ΑΕΔ, τα λευκά ψηφοδέλτια δεν προσμετρώνται.

Τέως βουλευτής Σερρών και υποψήφιος (Αχιλλέας Καραμανλής) προσφεύγει το 2007 υπέρ της προσμέτρησης των λευκών και το ΑΕΔ, κάνοντας μεταστροφή στη νομολογία του, δέχεται την προσμέτρηση των λευκών ψηφοδελτίων. Η απόφαση είχε μάλλον πολιτικό παρά θεσμικό χαρακτήρα. Το 2008, ο εκλογικός νόμος (του ανιψιού του Αχιλλέα, Κωνσταντίνου!) προβλέπει ρητά την μη προσμέτρηση των λευκών. Παιρατήθηκε ο Αχιλλέας, ωφελήθηκε όμως ο α΄ αναπληρωματικός της ΝΔ στις Σέρρες. Τρεις προσέφυγαν στο Διεθνές Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Στρασβούργο). Η απόφαση (Πασχαλίδης και λοιποί κατά Ελλάδα) δεν μπηκε στην ουσία της υπόθεσης (αν πρέπει ή όχι να προσμετρώνται τα λευκά ψηφοδέλτια στην εξαγωγή του εκλογικού μέτρου) αλλά ανίχνευσε παραβίαση του άρθρου 3 του 1^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Παρόμοια περίπτωση ο Λυκουρέζος με την αναθεώρηση του 2001. Το ΑΕΔ απορρίπτει την αίτηση, το ΔΔΔΑ αποφασίζει και πάλι με βάση το ότι μετά τις εκλογές δεν πρέπει να διαταράσσεται το πολιτικό status quo.

Σήμερα, με ρητή νομοθετική πρόβλεψη, τα λευκά δεν προσμετρώνται.

Το εκλογικό σύστημα στην πράξη (ενδεικτικό παράδειγμα): **SOS**

Εγγεγραμμένοι: 10 εκατομμύρια

Ψήφισαν: 8 εκ.

Άκυρα: 0,5 εκ.

Λευκά: 0,5 εκ.

Έγκυρα: 7 εκ. → (Ο μη συνυπολογισμός των λευκών στα έγκυρα ψηφοδέλτια είναι, σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, λανθασμένος. Τα λευκά ψηφοδέλτια είναι έγκυρα).

Έλαβαν:

Κόμμα Α 35% → 3,5 εκ.

Κόμμα Β 25% → 2,5 εκ.

Κόμμα Γ 20% → 2 εκ.

Κόμμα Δ 18% → 1,8 εκ.

Κόμμα Ε 2% → 0,2 εκ, (200.000 ψήφοι)

Αν υποθέσουμε ότι τα έγκυρα είναι 10 εκ. (στρογγυλοποίηση χάριν διευκόλυνσης), από αυτά τα 10 εκ. αφαιρούμε αρχικά τα 0,2 εκ. του κόμματος Ε, το οποίο λόγω του ισχύοντος πλαφόν του 3% μένει εκτός Βουλής (10-0,2=9,8 εκ.)

Στη συνέχεια μοιράζονται οι 250 έδρες στα κόμματα που πέτυχαν την είσοδο στη Βουλή (αφαιρούνται οι 50, που πάνε από το νόμο στο πρώτο κόμμα).

Συνταγματικό ζήτημα: Είναι συνταγματική η ρύθμιση για τις 50 έδρες στο πρώτο κόμμα; Αν ναι, μπορεί να αυξηθεί ο αριθμός των εδρών; **Υπάρχει ζήτημα συνταγματικότητας** στη συγκεκριμένη περίπτωση. Ο νομοθέτης έχει ευρεία διακριτική ευχέρεια, όχι όμως μέχρι του σημείου να προσβάλλεται η δημοκρατική αρχή και το αντιπροσωπευτικό σύστημα.

Πολιτικό ζήτημα: Ποια η ratio της ρύθμισης; Είναι η επίτευξη σταθερής και κυρίως μονοκομματικής κυβέρνησης. Όμως οι 50 έδρες δίνονται στο πρώτο κόμμα, ακόμη κι αν με αυτές δεν επιτυγχάνεται αυτοδυναμία. Άρα το επιχείρημα υπέρ της ρύθμισης αποδυναμώνεται.

π.χ. ψήφισαν 10 εκ. καθαρά

Α κόμμα 40%	εκλογικό μέτρο = το πηλίκο των ψήφων δια των εδρών
Β κόμμα 30%	=10 εκ. δια 250 έδρες (οι 50 του πρώτου κόμματος
Γ κόμμα 20%	αφαιρούνται) = 40.000 (τόσες ψήφοι χρειάζονται για να
Δ κόμμα 10%	πάρει ένα κόμμα μία έδρα).

Στη συνέχεια κάνουμε **διαίρεση με διαιρέτέο τις ψήφους που έλαβε το κάθε κόμμα και διαιρέτη το εκλογικό μέτρο** (εδώ 40.000). Άρα η αποτύπωση της Βουλής έχει ως εξής:

Κόμμα Α: 400.000 δια 40.000 = 100 έδρες (+ 50 από το bonus = 150 έδρες)

Κόμμα Β: 300.000 δια 40.000 = 75 έδρες

Κόμμα Γ: 200.000 δια 40.000 = 50 έδρες

Κόμμα Δ: 100.000 δια 40.000 = 25 έδρες

Οι 12 βουλευτές Επικρατείας βγαίνουν με απλή αναλογία.

15/5/13

ΠΡΑΚΤΙΚΟ → SOS

Εγγεγραμμένοι: 12 εκ.

Ψήφισαν: 11 εκ.

Άκυρα: 300.000

Λευκά: 500.000

Έλαβαν:

Α κόμμα: 4 εκ.

Β κόμμα: 3 εκ.

Γ κόμμα: 2 εκ.

Δ κόμμα: 1 εκ.

Ε κόμμα: 200.000 ψήφους

Έγκυρα ψηφοδέλτια: $11.000.000 - (300.000 + 500.000) = 10.200.000$

Έπειτα υπολογίζουμε το 3% του 10.200.000, ώστε να διαπιστώσουμε ποια κόμματα μένουν εκτός Βουλής λόγω του πλαφόν. Το πηλίκο είναι 306.000, άρα το κόμμα Ε (με 200.000 ψήφους) μένει εκτός Βουλής.

Στη συνέχεια εξάγουμε το **εκλογικό μέτρο**, δηλαδή το πηλίκο των έγκυρων ψήφων δια των 250 εδρών. Όμως, από τις έγκυρες ψήφους (10.200.000) θα αφαιρέσουμε τις 200.000, τις οποίες έλαβε το κόμμα Ε, το οποίο, όπως είδαμε αμέσως παραπάνω, έμεινε εκτός Βουλής. Άρα τελικά οι έγκυρες (και υπολογιζόμενες στην εξαγωγή του εκλογικού μέτρου) ψήφοι, διαμορφώνονται στα 10.000.000. Επομένως το εκλογικό μέτρο θα είναι: $10.000.000 \text{ δια } 250 = 40.000$

Τέλος, βρίσκουμε πόσες έδρες κατέλαβε κάθε κόμμα, διαιρώντας από τις ψήφους που έλαβε κάθε κόμμα το εκλογικό μέτρο. Δηλαδή:

Α κόμμα: $4.000.000 \text{ δια } 40.000 = 100$ (+50 λόγω bonus) = 150 έδρες

Β κόμμα: $3.000.000 \text{ δια } 40.000 = 75$ έδρες

Γ κόμμα: $2.000.000 \text{ δια } 40.000 = 50$ έδρες

Δ κόμμα: $1.000.000 \text{ δια } 40.000 = 25$ έδρες

Νομοθετικό Διάταγμα 26 / 2012 → κωδικοποίηση εκλογικής νομοθεσίας

- 57 οι εκλογικές περιφέρειες
- Οι εκλογικοί κατάλογοι ενημερώνονται αυτόματα με την ενηλικίωση και τηρούνται από ειδική υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών
- Προβλέπεται η επιστολική ψήφος, στην πράξη όμως δεν εφαρμόζεται – δεν είναι δυνατή η ψηφοφορία εκτός Ελλάδας
- Προβλέπονται ειδικές κατηγορίες ψηφοφόρων π.χ. δημόσιοι υπάλληλοι, πληρώματα πλοίων κτλ.

Ανακήρυξη υποψηφίων → δήλωση στο Πρωτοδικείο, συνοδευόμενη από τις υπογραφές 12 εκλογέων της αντίστοιχης περιφέρειας. Η ανακήρυξη των υποψηφίων συνδυασμών γίνεται από τον Άρειο Πάγο.

εκλογικές περιφέρειες → μονοεδρικές (μόνο ένας υποψήφιος)
→ πολυεδρικές (2 έως 42 υποψήφιοι)

Από το σύνολο των συνδυασμών μιας εκλογικής περιφέρειας, το 1/3 αυτών πρέπει **υποχρεωτικά** να αποτελείται από υποψηφίους και των δύο φύλων. Πρόκειται για περιορισμό της πολιτικής ελευθερίας που βρίσκει έρεισμα στο άρθρο 116§2 Σ. και δικαιολογείται από αυτό.

προεκλογική περίοδος → εκτενείς απαγορεύσεις για υποψηφίους και κόμματα. Οι πιο σημαντικές είναι:

- 1) την παραμονή και την ημέρα των εκλογών απαγορεύεται οποιαδήποτε πολιτική συγκέντρωση
- 2) 15 ημέρες πριν τις εκλογές και μέχρι την ολοκλήρωση της εκλογικής διαδικασίας, απαγορεύεται η δημοσίευση αποτελεσμάτων δημοσκοπήσεων

Ratio των απαγορεύσεων είναι η ανόθευτη εκδήλωση της λαϊκής βούλησης. Οι απαγορεύσεις αυτές συνεπάγονται βέβαια περιορισμό των δικαιωμάτων έκφρασης, πληροφόρησης και οικονομικής ελευθερίας. Αντίστοιχη απαγόρευση υπάρχει και στην Ευρώπη, ισχύει όμως για μικρότερο χρονικό διάστημα. Αποτέλεσμα των περιορισμών είναι η καθιέρωση πατερναλιστικού μοντέλου. Άλλωστε, τα μέτρα αυτά είναι πρακτικά δυσεφάρμοστα. Από την άλλη μεριά, οι δημοσκοπικές εταιρίες λειτουργούν εν λευκώ (μόνο με αυτοπεριοριστικούς κανόνες δεοντολογίας), οπότε ανακύπτει ανάγκη για την επιβολή περιορισμών στη δράση τους.

Η προεκλογική περίοδος αρχίζει με το Προεδρικό Διάταγμα διάλυσης της Βουλής.

Απολαμβάνουν προνομίων:

- Οι βουλευτές Επικρατείας (εκλέγονται χωρίς σταυρό και χωρίς περιορισμούς εμφάνισης στα τηλεοπτικά μέσα) → κυρίως εκπρόσωποι τύπου των κομμάτων
- Πρώην πρωθυπουργοί → στην εκλογική τους περιφέρεια, όλοι οι σταυροί του συνδυασμού λογίζονται ότι πάνε υπέρ των ιδίων

Σε σχετική δικαστική απόφαση του 2004 για την α΄ Πειραιά και το Σημίτη, το ΑΕΔ έκρινε ότι το bonus αυτό δεν συνιστά αθέμιτο πλεονέκτημα.

- Αρχηγοί κομμάτων → α) μπορούν να είναι υποψήφιοι σε 2 εκλογικές περιφέρειες της αρεσκείας τους β) όπως και για τους πρώην πρωθυπουργούς, όλοι οι σταυροί του συνδυασμού λογίζονται ότι πάνε υπέρ τους

Εάν δεν εκλεγεί ο αρχηγός του κόμματος, η κοινοβουλευτική ομάδα ορίζει άλλον ή κάνει χρήση της αναπληρωματικής εκλογής.

Το ισχύον εκλογικό σύστημα είναι ένα top-down σύστημα. Η όλη διαδικασία δηλαδή επαναλαμβάνεται ανά εκλογική περιφέρεια.

Π.χ. εκλογική περιφέρεια Ροδόπης (3 έδρες):

Ψήφισαν: 100.000

Άκυρα-Λευκά: 10.000

Έλαβαν:

Α κόμμα: 40.000 ψήφοι

Β κόμμα: 30.000 ψήφοι

Γ κόμμα: 15.000 ψήφοι

Δ κόμμα: 5.000 ψήφοι

εκλογικό μέτρο της εκλογικής περιφέρειας: πάντοτε το ίδιο με αυτό που υπολογίστηκε για το σύνολο της επικράτειας (έστω εδώ 30.000).

Άρα:

Α κόμμα → 1 έδρα (και αχρησιμοποίητο υπόλοιπο 10.000)

Β κόμμα → 1 έδρα

Γ κόμμα → καμία έδρα (και αχρησιμοποίητο υπόλοιπο 15.000)

Δ κόμμα → καμία έδρα (και αχρησιμοποίητο υπόλοιπο 5.000)

Η κατανομή των εδρών ξεκινάει από τα μικρότερα κόμματα και από τις περιφέρειες που έχουν τα μεγαλύτερα αχρησιμοποιήτα υπόλοιπα. Όλων όμως αυτών προηγείται η κατανομή των 12 εδρών Επικρατείας (που κατανέμονται με απλά αναλογική). Άρα τελικά απομένουν 238 έδρες προς κατανομή (επειδή αφαιρούνται οι 50, που αυτομάτως πάνε στο πρώτο κόμμα και οι 12 της Επικρατείας). Τυχόν αδιάθετες έδρες πηγαίνουν στους δεκαδικούς αριθμούς με τα μεγαλύτερα αχρησιμοποιήτα υπόλοιπα.

20/5/13

(ανακεφαλαιωτικό των πιο σημαντικών στοιχείων μάθημα)

- **ερωτήσεις** → το βασικό μέσο κοινοβουλευτικού ελέγχου. Υποχρεωτικά γραπτή τόσο η ερώτηση όσο και η απάντηση, που πρέπει να κατατεθεί εντός 25 ημερών. Αν η ερώτηση δεν απαντηθεί καθόλου ή δεν απαντηθεί προσηκόντως, μπορεί να κατατεθεί σχετική **επερώτηση** ή **επίκαιρη ερώτηση** → άρθρο 30 ΚΒ

- διάλυση πολιτικού κόμματος → Κατά την κρατούσα γνώμη, η διάλυση πολιτικού κόμματος δεν είναι δυνατή. Δύο τα σχετικά νομικά επιχειρήματα: **1)** Δεν αναφέρεται κάτι τέτοιο ρητά στο Σύνταγμα (γραμματική ερμηνεία) / δεν επιτρέπεται αναλογική εφαρμογή διατάξεων (εδώ αυτών που αφορούν σε σωματεία και ενώσεις προσώπων) προς περιορισμό δικαιωμάτων (συστηματική ερμηνεία). **2)** Δεν υπάρχει γνήσιο κενό, ο ιστορικός νομοθέτης συνειδητά προέβη σε αυτή την επιλογή (ιστορική ερμηνεία).

Σχετική η απόφαση ΑΠ 590/2009 (Δηκκι-Τσοβόλας) →

Στην υπόθεση αυτή τίθεται ουσιαστικά το ζήτημα, εάν χωρεί αυτοδιάλυση με απόφαση της πλειοψηφίας του κόμματος. Σύμφωνα με την απόφαση του ΑΠ, ένα κόμμα μπορεί να αυτοδιαλυθεί, εφόσον κάτι τέτοιο προβλέπεται στον κανονισμό του και υπό τις σε αυτόν προβλεπόμενες προϋποθέσεις/διαδικασίες. Ως προς τη διάλυση από εξωτερικό παράγοντα, αυτή αποκλείεται αναμφίβολα στην απόφαση (αποκλείεται δηλαδή αναλογική εφαρμογή των 12, 13 Σ. και 105 ΑΚ). **Αρα δεν επιτρέπεται διάλυση από νόμο ή δικαστική απόφαση αλλά μόνο αυτοδιάλυση, στην οποία δεν αναμειγνύεται η Δικαιοσύνη.**

- μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου →
 - για τη σύσταση εξεταστικής επιτροπής → 2/5 της Ολομέλειας ή όριο τα 2/5; (αμφισημία του 68 Σ.)
 - άρθρο 65§1 Σ. → προστασία των δικαιωμάτων της κοινοβουλευτικής μειοψηφίας
 - προτεινόμενες ρυθμίσεις για τη βελτίωση του κοινοβουλευτικού ελέγχου: να μπορεί η αντιπολίτευση να συγκροτήσει με μειοψηφία εξεταστική επιτροπή, να προεδρεύει σε τέτοιες επιτροπές κτλ.
- Σύμφωνα με το 65§1, ο ΚΒ είναι ο μόνος υπεύθυνος για τη ρύθμιση των θεμάτων της Βουλής. Από αρνητική σκοπιά, η ύλη του περιορίζεται στην κοινοβουλευτική διαδικασία. Κατ' εξαίρεση και εκ του Συντάγματος είναι δυνατόν κοινοβουλευτική ύλη να ρυθμίζεται από τον κοινό νόμο, στις εξής περιπτώσεις: **1)** νόμος περί ευθύνης υπουργών (άρθρο 86 Σ.) **2)** προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (άρθρο 79 Σ.). Ποια η ratio των εξαιρέσεων; Σε ορισμένες περιπτώσεις το Σύνταγμα θεωρεί ότι κάποιες αρμοδιότητες δεν πρέπει να αποδίδονται στη Βουλή, προς αποφυγή ασυδοσιών. Το Σύνταγμα δηλαδή επιθυμεί, ως προς ορισμένη κανονιστική ύλη, να μη δρα μόνη της η Βουλή. Στις εξαιρέσεις αυτές εφαρμόζεται το αξίωμα "lex specialis derogat lex generalis".

- **interna corporis** → δεν ελέγχονται δικαστικά οι κοινοβουλευτικές διαδικασίες. Θεωρητικά αναγόμεστε στη διάκριση των λειτουργιών, ουσιαστικό έρεισμα δίνει το άρθρο 93§4 Σ. και το a contrario επιχείρημα από το άρθρο 100 Σ. (όπου γίνεται λόγος για ουσιαστική αντισυνταγματικότητα). Βασική θεωρία στην οποία στηρίζεται το ελληνικό συνταγματικό δίκαιο είναι ο έλεγχος (τυπικός και ουσιαστικός) από τον ΠτΔ. Η μεσολάβηση δηλαδή του ΠτΔ λειτουργεί επιβεβαιωτικά για την τήρηση της διαδικασίας (**αμάχητο τεκμήριο-βεβαιωτική θεωρία**).
- Τί κατ' εξαίρεση ελέγχει ένα δικαστήριο σε σχέση με την κοινοβουλευτική διαδικασία; **α)** το υποστατό του νόμου, την ολοκλήρωση δηλαδή της κοινοβουλευτικής διαδικασίας (**διαπιστωτική απόφαση**) **β)** με βάση τη νομολογία, ελέγχονται κατ' εξαίρεση: η τήρηση των ειδικών πλειοψηφιών, η γνωμοδότηση του Ελεγκτικού Συνεδρείου στα συνταξιοδοτικά νομοσχέδια και το αν στα τελευταία έχει τηρηθεί ο κανόνας της ειδικότητας (διότι το Σύνταγμα αναφέρει «επί ποινή ακυρότητας»). Οι παραπάνω εξαιρέσεις δημιουργούν όμως ασυμμετρίες. Π.χ. γιατί να ελέγχεται μόνο η γνωμοδότηση του ΕΣ από την όλη διαδικασία για τα συνταξιοδοτικά; Από την άλλη, σχεδόν όλη η νομοθετική παραγωγή σήμερα έχει τυπικές ατασθαλίες και παραβιάζει την ειδικότητα.

SOS όλα τα σχετικά με το εκλογικό σύστημα και τα αντίστοιχα πρακτικά.

